

MÜSTƏQİL AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ BEYNƏLXALQ TERRORLA MÜBARİZƏSİ

(əvvəli 26 və 27 iyul tarixli
saylarımda)

Keçən əsrin 30-cu illəri Sovet hakimiyəti dövründə repressiya mərhələsi kimi xarakterizə edilir. Azərbaycanda repressiya siyasetinin icrası olunmasında erməni mənşəli yeni tipli terrorçu kommunistlərin xüsuslu "xidmətləri" vardır. Onlar xüsusile Azərbaycan milli elitarasının məhv edilməsində canfəşanlıq göstərir, kəndlərdə insanlar arasında təfriqələr salır, əhalinin sadəciliyi və sadəlövhülündən, həmçinin rus dilini bilməməsindən istifadə edərək "golçomaq", "mülkədar" adı ilə kütləvi sərgünlərin təşkilində fəallıq göstəridərlər. "Tarihin qanlı yaddaşı" kitabının "Naxçıvan Muxtar Respublikası Şahbuz rayonu Keçili kəndində 9 mart 1930-cu ildə nələr olmuşdur? Və yaxud kolxozi necə qurulurdu" bölümündə bu barədə maraqlı faktlar var. (Bax: Sadiqov Sadıq Zeynaloglu. Tarihin qanlı yaddaşı. B.: Azərbaycan Respublikası Xatire Kitabı Nəşriyyatı, 2001.)

Sovet Azərbaycanının tariхine "Keçili üsyan hərəkatı" kimi düşmüş, "Keçili işi" adlanan həmin qiyamın istintaqı erməni mənşəli NKVD əməkdaşı A. Orbelyana tapşırılmışdı. Azərbaycan Baş Siyasi İdarəsinin operativ müvəkkili A. Orbelyan yenik ittihamlarında heç yerde o vaxtin Konstitusiyasına "Naxçıvan Sovet Sosialist Respublikası" kimi daxil olmuş rəsmi ifadəni işlətmemiştir [Bax: Конституция (Основной Закон) Азербайджанской Социалистической Советской Республики. Издание Азербайджанского ЦИК, Баку, 1927], əvəzində "Naxçıvan diyarı" yazılmışdır. Protokollarda isə yerli əhalinin milli mənşəyi "Türk" qeyd olunmuşdur. Kitabın müellifi Sadıq Zeynaloglu kəndin mənşəyi və erməni müvəkkilin iş metodunu belə təqdim edir: "Keçili kəndində o illərdə 6 tayfa yaşayırdı. Hacılı tayfası - 40 ailəni, Əşkaflı tayfası - 30 ailəni, Sofulu tayfası - 20 ailəni, Alməmmədli tayfası - 30 ailəni, Zeynalxanlı tayfası - 17 ailəni, Qızılılı tayfası - 12 ailəni birləşdirirdi.

Dindirmə prosesinde Orbelyan tərəfindən qəsdən bir tayfa digəri üzərinə qaldırıldı. Onları məcbur edirdi ki, digər tayfalar barəsində mənfi söz söylesinler. Xalis rus dilində aparılan dindirmə protokollarında isə elə şeylər yazıldılar ki, savadsız kəndlər ağıllarına belə getirmir və şübhələnmirdilər ki, Orbelyan bu dindirməni onların əsaqları, nəvələri arasında qəsdən daimi düşmənçiliyə çevirir".

Məsələ burasındadır ki, onların bu əmələrinin arxasında dövlət quruculuğu ehtirası deyil, qisaslılıq, revanşizm dururdu. Ona görə de Sovet Azərbaycanının ictimai-siyasi reallığı daxilində aparılan elan olunmuş erməni davası erməni terrorçuluğunun başqa yönən davamı kimi qəbul edilir.

II Dünya Müharibəsinin başlanması ilə əlaqədar erməni terrorçuluğu yeni situasiyaya uyğun manevrlər etmək məcburiyyətində olmuşdur. Xaricdə məskunlaşmış daşnakçıların fəal üzvləri faşist Almaniyası ilə əməkdaşlıq yaradaraq Cənubi Qafqaza qalib əsər xülyası ilə gəlmək və Azərbaycana ərazi iddialarını reallaşdırmaq arzusunda idi. Lakin onların bu riyakarlığı həttə faşist Almaniyasının rəhbərliyində də ikrah hissi ilə qarşılınmışdır. Keçən əsrin əvvəlində Naxçıvanda, Vedibasarda, Zengürda, Şərqi Anadoluda minlərlə insani qətlə yetirən, sonralar isə faşist Almaniyası ilə six əməkdaşlıqla başlayan erməni terrorçusu Qaragen Njdeye 2016-ci il may ayının 28-de (Azərbaycan üçün tarixi bir günün seçilməsi, heç şübhəsiz ki, erməni xilqətindən qaynaqlanır) İravanda heykel qoyulması isə Azərbaycan/Türkiyə birliyinə deyil, artıq dünya ictimaiyyətinin antifaşist rəyinə lənət oxumaqdır. (Bax: "Преступления армянских террористических и бандитских формирований против человечества (XIX - XXI вв.), səh. 155 - 165.]

SSRİ-də Nikita Xruşşovun hakimiyyəti illərində erməni separatçılığında müəyyən "yumşalmalar" hiss olunsa da, erməniçiliyin öz niyyətindən el çəkdiyini demək olmazdı. O illərdə Krim yarımadası Ukrayna inzibati ərazisine veriləndən dərhal sonra ermənilər xüsusile feallaşmışdır (2015-ci ildə Rusiya Krımı yenidən ilhaq etdikdən həmin proses tekrar xatırladılmışdır). Bu dəfə Naxçıvan MSSR-in Ermənistan SSR-ə ilhaq edilməsinə çalışan erməni dairələr və onların havadarları Türkiyənin SSRİ ilə sərhədyanı bölgələrindən, həttə Gürcüstandan ərazi qopartmaq iddiaları və dənizə çıxış tələbləri barədə ərizə və məktublarla mərkəzi hökuməti "bombardman" etməyə başlamışdır.

"Naxçıvan Muxtar Respublikasının 75 ilinin keçirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 4 fevral 1999-cu il tarixli Fermanında deyilir: "Ermənistanın həm daşnak hökuməti dövründə, həm də sovet hakimiyyəti qurulduğundan sonra Naxçıvanı Azərbaycandan ayıraq özüne birləşdirmək üçün göstərdiyi səylər Naxçıvan əhalisinin birmənli qəti mövqeyi sayəsində uğursuzluğa düşər oldu.

...Ermənistan Naxçıvan Muxtar Respublikasının Azərbaycanın tərkibində olmasına rəsmən qəbul etməyə məcbur olsa da, bu faktla əslində heç cür razılaşa bilmir, Naxçıvana ərazi iddialarından, onu Ermənistana birləşdirmək niyyətlərindən el çəkmirdi. Ermənistanın hakim dairələri Moskvadakı himayədarlarının köməyi ilə Naxçıvanın bəzi torpaqlarını qoparıb öz ərazisine birləşdirməyə nail oldular. 1929-cu ildə Zaqafqaziya Mərkəzi İnqilab Komitəsinin qərarı ilə Naxçıvanın 657 kvadratkilometr ərazisi - Şəhər qəzasının Qurdqulaq, Xaçık, Horadiz, Naxçıvan qəzasının Şahbuz nahiyyəsinin Oğbin, Ağxaç, Almalı, İtqıran, Sultanbəy kəndləri, Ordubad qəzasının Qorçevan kəndi, habelə Kiliq kəndi torpaqlarının bir hissəsi Ermənistana verildi. 1930-cu ildə isə Əldərə, Ləhvaz, Astazur, Nüvədi və sair yaşayış məntəqələri Ermənistana verilmiş və həmin ərazi-də Mehri rayonu yaradılmışdır. Ermənistanın Naxçıvanla bağlı ərazi iddiaları sonrakı dövrlərdə də davam etmişdir və o, indi də bu cirkin niyyətlərindən el çəkmir.

XX əsrin 90-ci illərində SSRİ-nin dağılması nəticəsində yaranmış şəraitdən istifadə edən Ermənistanın hakimiyyət dairələri Azərbaycana, o cümlədən Naxçıvana qarşı öz ərazi iddialarını artıq məhribə yolu ilə gerçəkləşdirmək qərarına gəldilər. Naxçıvan çətin sınaqlar qarşısında qaldı. 1990-ci il yanvarın 19-dan 20-ne keçən gecə sovet qoşunlarının Bakıya hücumundan 8 saat əvvəl sovet qoşun birleşmələri və erməni si-

lahlı dəstələri Naxçıvan Muxtar Respublikasına həcum etmiş, qan tökülmüş və erməni quldur dəstələri Naxçıvan Muxtar Respublikasının Kərki kəndini işğal etmişdir.

Ermənistanın apardığı təcavüzkar siyaset nəticəsində vaxtile Ümumittifaq şəbəkəsinə daxil olan, Azərbaycan Naxçıvanla bağlayan dəmir yol xətləri və avtomobil yolları kəsilmiş, Naxçıvana Azərbaycandan təcrid olunmuş vəziyyətdə, blokada şəraitində yaşamaq taleyi qismət olmuşdur.

Məhz belə ağır bir şəraitdə Naxçıvan əhalisi böyük mərdlik və yenilməzlik nümayiş etdirərək Azərbaycanın bu qədim torpağını ermənilərin işğal təhlükəsində xilas etdi və onun muxtarlıyyət statusunu qoruyub saxladı.

Ümumiyyətlə, sovet hakimiyyəti illərində erməni terrorunun antiazərbaycan təbliğatı hər dəfə yeni cəalarlarla üzə çıxır: məskunlaşdırıqları ərazidə yerli azərbaycanlılar sıxışdırılır, döyüür, milis orqanları ilə təhdid edilir, silahlı zorakılıqla qorxudulur, KİV-də mənfi azərbaycanlı obrazı formalasdırın məqalələr dərc etdirilir, kitablar çap olunurdu. SSRİ-də 24 aprel erməni soyqırımı günü kimi legal olaraq təbliğ edilməyə başlandırdan sonra isə "Türkən intiqam almaq" niyyəti ilə İttifaqın müxtəlif regionlarında azərbaycanlılara qarşı terror aktlarının təşkili ənənəsi sovet erməniləri üçün milli qəhrəmanlıq hadisəsi kimi qəbul olunurdu.

Keçən əsrin 70-ci illərində başlayaraq türk diplomatlarına qarşı qəşdərin yenidən təqib etmesi klassik terrora qayğıdən deyildi, erməni məsələsinin yenidən gündəmə gətiriləməsi ilə Azərbaycan SSR-də "hər şey qadır erməni" xofu ilə formalasdırılmış qorxulu aura yaratmaq idi. Digər tərəfdən isə "erməni soyqırımının" tanınması yolunda yenidən gündəmə qatılmaqdı. Bu dövrdə erməni terrorçuluğu və separatizmi ilə qətiyyətə mübarizə aparan şəxsiyyət DTK generalı, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev idi. Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycana qarşı erməni terrorunun mahiyyətini və ona qarşı apardığı əzmkar mübarizəsini təvazökarlıqla belə ifadə etmişdi: "30-cu, 40-ci, 50-ci, 60-ci, 70-ci illərdə erməni millətciləri Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan ayırb Ermənistana birləşdirmək cəhdərindən el çəkməmişdir. Onlar dəfələrlə çox qızığın fəaliyyətə başlamışdır. Ancaq onların qarşısı alınmışdır. Mən bunların şəxsən sahibiyətən təşkilatçıyam". Respublikamızın xüsusi xidmət orqanlarının fəaliyyətinin bu hissəsinə həsr olunmuş metbu materiallarda bu barədə xeyli məlumatlar vardır. (Bax: Əhmədov E. Heydər Əliyevin XX əsrin 60-80-ci illərində ermənilərin əsəssiz ərazi iddialarına qarşı mübari-

zəsi. <http://az.strategiya.az/old/?m=xeker&id=19639>; Vaqifli A. "Heydər Əliyevin 1960-1970-ci illərdə erməni-daşnak qüvvələrinin Azərbaycan əleyhinə yönəlmış məkrlə planlarına qarşı qətiyyətli mübarizəsi". "Respublika" qəzeti, 30 aprel və 1 - 2 may 2014-cü il.)

Heydər Əliyevin erməni şovinistlərinin separatçı işlərinin qarşısını vaxtile qətiyyət-lə almasından revanş götürmək üçün bir qrup yeni nəsil erməni separatçılara keçən əsrin 80-ci illərin axırlarında nəyin bahasına olursa-olsun ondan qisas almaqdan ötrü Moskvadakı havadarlarının dəstəyi ilə Heydər Əliyevə qarşı cinayət işi açdırımağada təşəbbüs göstərmişdər... və özləri də məğlub olmuşdular. (Bax: Томас де Баал. Черный сад. Армения и Азербайджан между миром и войной. Перевод с англ. О. Алякринского. М., "Текст", 2005, стр.38.; "Преступления армянских террористических и бандитских формирований против человечества (XIX - XXI вв.). Краткая хронологическая энциклопедия". Баку, Элм, 2002, стр.165.)

Sovet dövründə erməni separatçılığı bir-mənali olaraq DQ-nin Ermənistan SSR-ə birləşdirilməsi istiqamətində olmuşdur. Və hər dəfə SSRİ-de baş katib - dövlət başçısi dəyişikliyi baş verdikdə erməni separatçıları və onların ittifaq rəhbərliyindəki havadarları sayəsində bu məsələ gündəmə gətirilmişdir. O illərin erməni gizli diplomatiyasının ən xarakterik cəhəti belə idi ki, onlar DQ uğrunda apardıqları mübarizəni guya "qanun çerçivəsində" həll etməyə çalışmışlar. Yeni Kremlə məktublar yazıb göndərir, petisiyalar təşkil edir, KİV-də ictimai fikri ermənipərest ruhda kökləmək üçün materiallər dərc etdirirdilər və s. Hər cür antisovet hərəkatda bayağı sovet şührərinin pərdəsi arxasında gizlənir, mövcud qanunlara və ictimai qaydalara riayət etdiklərini göstərməyə çalışırdılar.

1985-ci ildə Mixail Qorbaçov SSRİ-də yenidənqurma və aşkarlıq siyasetinə başladıqdan sonra erməni separatizmi öz işini, müəyyən mənada legal müstəviyə keçirmiş, **miatsum - ilhaq** siyasetini reallaşdırmaq üçün daha ciddi və əsaslı hazırlanmağa başlamışdır. Yeni Kremlə məktublar yazıb göndərir, petisiyalar təşkil edir, KİV-də ictimai fikri ermənipərest ruhda kökləmək üçün materiallər dərc etdirirdilər və s. Hər cür antisovet hərəkatda bayağı sovet şührərinin pərdəsi arxasında gizlənir, mövcud qanunlara və ictimai qaydalara riayət etdiklərini göstərməyə çalışırdılar.

(davamı növbəti saylarımda)
Elçin CABBAROV,
Azərbaycan Respublikası
Prezidentinin İşlər İdarəsinin
Siyasi Sənədlər Arxivinin baş elmi işçisi,
filologiya elmləri namizədi.